

Jana Gamilec

samostalna istraživačica
independent researcher

Zagreb, Croatia

jana.gamilec@gmail.com

orcid.org/0009-0006-6495-848X

Prethodno priopćenje
Preliminary communication

UDK / UDC:
728.84(497.5 Trpanj) "19"
72 Tabaković, Đ.

DOI:
10.17685/Peristil.67.9

Primljeno / Received:
3. 7. 2024.

Prihvaćeno / Accepted:
22. 11. 2024.

Dva ljetnikovca arhitekta Đorđa Tabakovića u Trpanju na poluotoku Pelješcu

Two Summer Villas by Đorđe Tabaković in Trpanj
on the Pelješac Peninsula

APSTRAKT

U radu se obrađuju dvije vile novosadskog arhitekta Đorđa Tabakovića (1897. – 1971.), projektirane 1939. godine i izgrađene kao dio naselja ljetnikovaca u mjestu Trpanj na poluotoku Pelješcu. Vile se nastoji sagledati u kontekstu arhitektova opusa, zrele faze njegova stvaralaštva, no, ujedno, i u kontekstu arhitekture 1930-ih godina na širem području južnog Jadrana, a koju karakterizira preplitanje modernističkih postulata i regionalnih graditeljskih obilježja.

KLJUČNE RIJEČI

arhitektura između dva svjetska rata, Đorđe Tabaković, ljetnikovac, moderna arhitektura, regionalizam, Pelješac, Trpanj

ABSTRACT

This paper examines two villas designed in 1939 by Novi Sad-based architect Đorđe Tabaković (1897–1971), built as part of a summer villa settlement in the town of Trpanj on the Pelješac Peninsula in Croatia. The villas are considered both within the context of the architect's body of work—specifically, the mature phase of his creative output—and within the broader framework of 1930s architecture along the southern Adriatic coast, characterized by the interplay of modernist principles and architectural regionalism.

KEYWORDS

interwar architecture, Đorđe Tabaković, summer villa, modern architecture, regionalism, Pelješac, Trpanj

Turističke prilike na Jadranu 1930–ih godina i izgradnja naselja ljetnikovaca u Trpnju

Dvije vile¹ novosadskog arhitekta Đorđa Tabakovića projektirane su 1939. godine i izgrađene u mjestu Trpanj na poluotoku Pelješcu² za obitelji naručiteljica Jelisavete Guttman i Ružice Stein. Vremenom nastanka i oblikovno vile pripadaju korpusu međuratne moderne arhitekture.

Dio su cjeline naselja ljetnikovaca³ koje je započeto 1937. godine na inicijativu Društva za poljepšanje i pošumljenje Trpnja.⁴ Navedeno Društvo u razdoblju između dva svjetska rata predlaže i realizira razne ideje za poboljšanje urbanizma, očuvanje kulturne baštine i druge projekte s ciljem turističkog i gospodarskog procvjeta mjesta. Inicijativu za izgradnju naselja ljetnikovaca moguće je postaviti u širi krug pojava u Kraljevini Jugoslaviji, posebice na obali Jadrana. Ona je posljedica vala popularizacije turizma dvadesetih godina u kojem raste interes naročito viših društvenih slojeva za kućama za privremeni boravak u primorskim krajevima.⁵ Država je pak poticala popularizaciju turizma kako bi kroz tu gospodarsku granu povećala prihode i potaknula lokalni razvoj. Tako je 1936. godine izdala Uredbu o unapređenju turizma te Pravilnik o proglašenju turističkih mjesta i načinu naplaćivanja turističkih taksa, s ciljem poticanja očuvanja prirodnih i kulturnih vrednota, općinskih i privatnih inicijativa izgradnje smještajnih objekata, i sl.⁶

Naselje ljetnikovaca niknut će u predjelu Trpnja koji je do tada bio pašnjak, a krajem 1930–ih godina raščišćen je i parceliziran. Radi se o kosom terenu na padini brda Miloševica, a ispod kojega se pruža morska obala. Teren je usmjeren prema sjeveru, s pogledom na Neretvanski kanal. Parcelizacija je provedena uz ulicu koja se u arhivskoj dokumentaciji naziva Belečica.⁷ Na početku ulice bile su predviđene isključivo parcele „iznad puta” što je značilo da je parcela pozicionirana s južne strane ulice, dok se sjeverno od puta nalazila morska obala. Prema situacijskim prikazima bila su predviđena dva reda parcela „iznad puta”, ali je izgradnja kuća u drugom redu izostala do Drugog svjetskog rata. Zapadnije niz ulicu pojavljuju se i parcele „ispod puta” – sjeverno od ulice, neposredno uz obalu. Ulica se nastavlja na trpanjsku rivu i projektirana je tako da čini njezin logičan nastavak, ali sama parcelizacija novog naselja osigurava određeni odmak od urbaniziranog dijela mjesta.⁸ Time je stvoren ekskluzivan i intiman predio koji pruža mogućnost uživanja u

miru, prirodi i moru. Parcele su bile veličine 30 × 30 metara i bile su besplatne uz određene uvjete: trebalo je dati kauciju i izgradnju kuće trebalo je završiti u roku od godine dana.⁹ Do Drugog svjetskog rata u naselju je izgrađeno 13 kuća, a dana je kaucija za još 21 kuću čiju je izgradnju onemogućio rat.¹⁰ Interesu za izgradnjom u novoplaniranom naselju sigurno je pridonijela i činjenica da je u to vrijeme viceguverner Narodne banke Kraljevine Jugoslavije bio Trpanjac dr. Ivo Belin i da je njegova vila bila prostorno prva u ulici, a jedna od prvih i po vremenu nastanka.¹¹ Činjenica da viceguverner Narodne banke daje graditi ljetnikovac u Trpnju vjerojatno je motivirala druge investitore koji su dolazili iz redova imućnih i utjecajnih ljudi – industrijalaca, liječnika, trgovaca... Kako su investitori bili iz različitih područja cijele Kraljevine Jugoslavije, tako su za projekte svojih ljetnikovaca mahom birali arhitekate iz sredina iz kojih su dolazili.¹² Zato se u jednoj ulici u malom mjestu kao što je Trpanj mogu vidjeti i dvije vile Đorđa Tabakovića, jednog od najvažnijih imena međuratne arhitekture Vojvodine.

Arhitekt Đorđe Tabaković

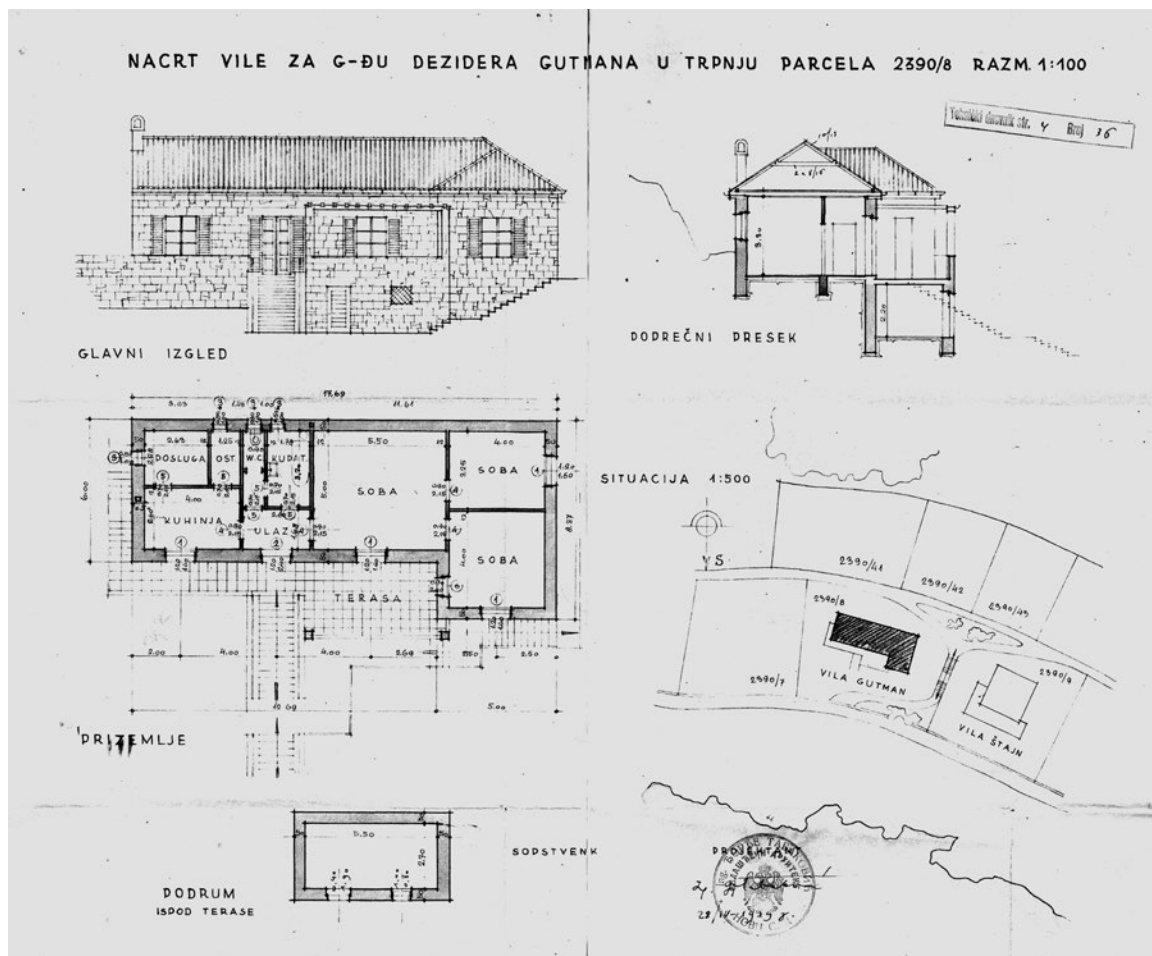
Đorđe Tabaković (Arad, 1897. – Novi Sad, 1971.) smatra se jednim od najvažnijih arhitekata međuratnog razdoblja u Vojvodini.¹³ Tome u prilog, osim valorizacije njegova stvaralaštva, govori i činjenica da se od 1994. godine dodjeljuje Nagrada arhitekture Đorđe Tabaković.¹⁴

Tabaković studij arhitekture započinje na Tehničkom sveučilištu u Budimpešti 1915. godine, ali prekida ga krajem 1918. zbog novonastalih političkih okolnosti. Nakon neuspjelog povratka na studij u Budimpešti, Tabaković je diplomirao na Arhitektonskom odsjeku Tehničkog fakulteta u Beogradu 1922. godine. Naredne dvije godine boravi u Parizu, gdje se po vlastitim navodima oduševio novim stilom u arhitekturi i radovima Le Corbusiera.¹⁵ Pravo na samostalni projektantski rad stekao je polaganjem državnog ispita 1927. godine. U svrhu pripreme i rada na jednom od svojih najmonumentalnijih i najprepoznatljivijih radova, tzv. palati Tanurdžić u Novom Sadu, Tabaković je putovao u dva navrata: prvi put 1932. po raznim europskim gradovima kako bi se upoznao sa suvremenim tendencijama u arhitekturi, a drugi put 1939. godine s istim ciljem u Njemačku.¹⁶ Iz putovanja u Pariz dvadesetih, te kasnijih europskih putovanja tridesetih godina proizlazi da je Tabaković nastojao imati neposredan uvid u

Đorđe Tabaković,
projekt za vilu
Guttman, 1939.

Đorđe Tabaković,
design for Villa
Guttman, 1939

(Državni arhiv
u Dubrovniku,
Arhivski sabirni
centar Korčula-
Lastovo, Općina
Trpanj / State
Archives in
Dubrovnik,
Korčula-
Lastovo Archival
Collection,
Municipality
of Trpanj
HR-DADU-
SCKL-878)

suvremena kretanja u europskoj arhitekturi te ih integrirati u svoj rad.

Životopis i arhitektonski opus Đorđa Tabakovića do sada je najdetaljnije obradio Vladimir Mitrović.¹⁷ Mitrović Tabakovićovo stvaralaštvo dijeli na tri faze: rani period stvaranja (1928. – 1931.), zrelo doba (1932. – 1941.) i poslijeratnu djelatnost. Rano razdoblje stvaranja karakterizira oslanjanje na tradiciju lokalne „vojvodanske kuće”¹⁸ kao podtipa „panonske kuće”, s elementima art decoa. Tabaković u ranoj fazi koristi i dekoraciju povijesnih stilova, ali ona se gotovo isključivo javlja unutar jasno istaknutih, izdvojenih polja u fasadnom plaštu ili pak u drugom materijalu od ostatka fasade.¹⁹ Zrelu fazu karakterizira prihvaćanje postulata internacionalne moderne arhitekture međuraća, odbacivanje elemenata povijesnih stilova, ali i modernističko eksperimentiranje s narodnom i regionalnom vernakularnom arhitekturom.²⁰ Poslijeratna djelatnost Đorđa Tabakovića obilježena je obnovom nove države, pa tako projektira javne zgrade i dalje modernog, ali skromnijeg izričaja.²¹

U novom socijalističkom sustavu izostaju privatne narudžbe u smislu u kojem su postojale u predratnom razdoblju.

Tabakovićeve projekte i realizacije individualnog stanovanja obradila je detaljno Valentina Vuković.²² Kroz analize obiteljskih kuća različitih morfoloških i stilskih karakteristika Vuković arhitektov rukopis čita u „umerenosti arhitektonske forme, stilskoj usklađenosti detalja sa koncepcijom građevina i odličnoj komunikaciji sa arhitektonskim i prirodnim okruženjem”.²³

U dosadašnjoj znanstvenoj obradi opusa arhitekta Đorđa Tabakovića trpanjske vile se ne spominju, odnosno, izostala je atribucija arhitektu.

Vile Guttman i Stein u Trpnju

U sklopu istraživanja u Arhivskom sabirnom centru Korčula-Lastovo Državnog arhiva u Dubrovniku pronađeni su izvorni građevinski nacrti i dokumentacija za obje vile, što je omogućilo atribuciju arhitektu Đorđu Tabakoviću i daljnju analizu iznesenu u ovom radu.²⁴

Iako se radi o dvjema zasebnim i funkcionalno neovisnim stambenim cjelinama, vile Guttman²⁵ i Stein nastaju u isto vrijeme te u istom kontekstu.²⁶ Nacrti za oba ljetnikovca datirani su istim datumom – 28. travnja 1939.²⁷ Oba nacrti sadrže i položajnu situaciju koja prikazuje obje vile u odnosu na okolne parcele i more. Iako se razlikuju po oblikovanju volumena i prostornoj dispoziciji, po vremenu nastanka, ali i po arhitektonskim obilježjima, obje vile pripadaju zreloj dobi Tabakovićevog opusa. Vile se nalaze jedna pored druge, na tzv. parcelama „iznad puta”. Kao i sve druge vile na parcelama „iznad puta” i vile Guttman i Stein okružuje terasasto uređen vrt sa stubištima i podzidima te kamenom ogradom uz ulicu, što je vrlo vjerojatno bilo zadano od strane lokalnog građevinskog odbora.²⁸

Vila Guttman (sl. 1–3)²⁹ kamena je prizemnica, jednostavnog tlocrta u obliku slova L. Kuća je smještena na vrtnoj parceli, koja je od ulice do kuće kaskadno uređena kamenim podzidima i pristupnim stubištima. Kuća je smještena na podzidu od bunjastih pravokutnih klesanaca nejednakih dimenzija, slaganih u slobodnom vezu. Unutar podzida smještena je i manja suterenska prostorija. Pročelja su građena od finije klesanog kamena u slobodnom vezu. Vrata i prozor suterenske prostorije smješteni su s prednje strane kuće, a uz njih vodi posljednji dio stepenica do ulaza u kuću. Na razini prizemlja iznad suterena nalazi se prostrana terasa sa stupcima koji drže pergolu. Okviri otvora kuće su jednostavni. Središnji kamen iznad

2

Vila Guttman, situacija fotografirana s ulice Put od vila
Villa Guttman, view photographed from Put od vila Street
(foto / photo: Jana Gamilec, 2024.)

3

Vila Guttman i desno djelomično vila Stein, situacija fotografirana s mora
Villa Guttman and, to the right, a partial view of Villa Stein, photographed from the sea
(foto / photo: Dražan Lapić, 2021.)

otvora oblikovan je kao zaglavni kamen. Po ulasku u kuću dolazi se u manje predvorje. Na istočnoj strani kuće nalazi se servisni trakt: kuhinja, soba za posluhu i ostava, a uz servisni trakt nalaze se zahod i kupaonica. Zapadni dio kuće zauzimaju sobe, velika dnevna i dvije spavaće. Osim prostranog dijela ispred dnevne sobe, na istok prema kuhinji uz pročelje kuće prostire se uži dio terase. Krovšte je koso, s prepustom te prekriveno kupom kanalicom.

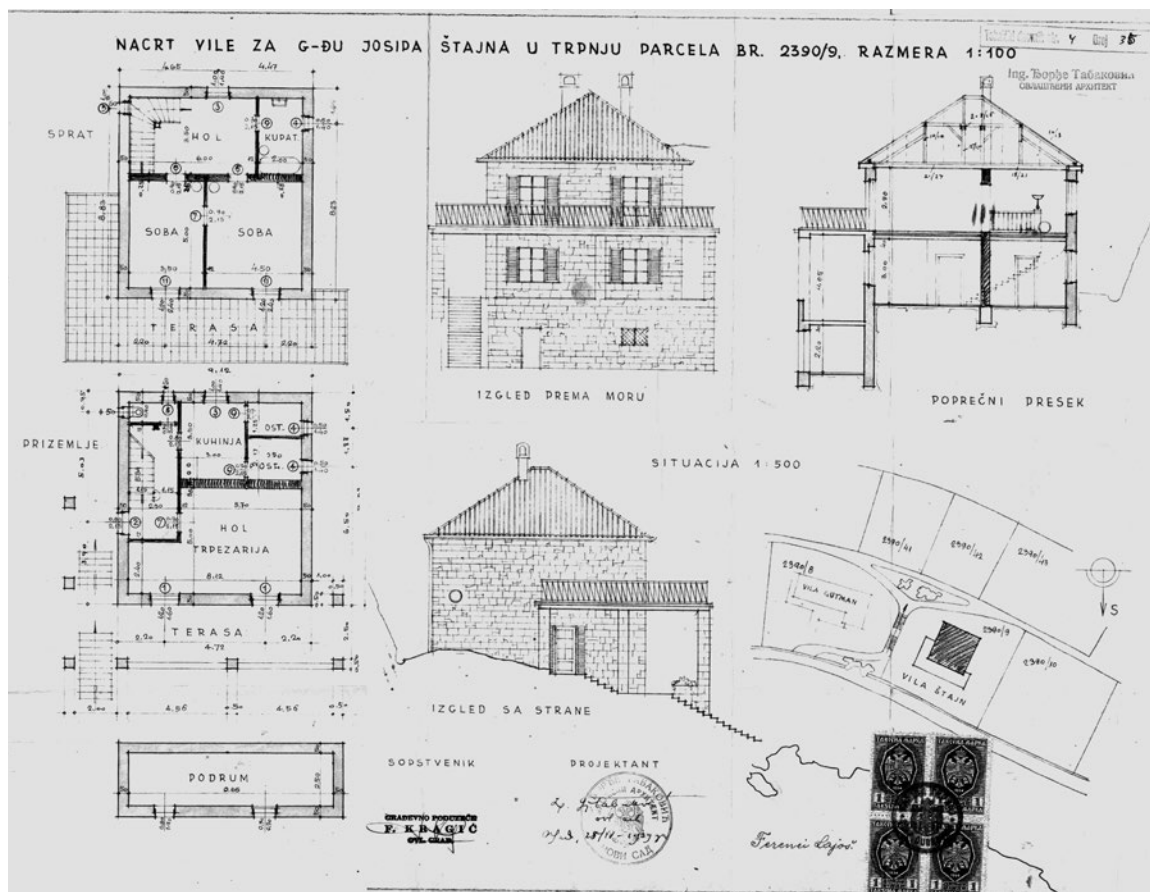
Vilu karakterizira pročišćenost fasadnog plašta, u čemu se ogleda utjecaj internacionalne moderne arhitekture. Korištenje kamena kao glavnog materijala te koso krovšte pokriveno kupom kanalicom pokazuje pak nastojanje da se projekt uklopi u prostor u kojem nastaje te u lokalnu tradiciju građenja. Naime, u vrijeme projektiranja vile Guttman Tabaković u svom opusu već ima nekolicinu kuća ravnog krova, žbukanih fasada s trakastim prozorima i koje generalno zaista pokazuju baratanje vizualnim jezikom „nove” arhitekture.³⁰ Istaknuti zapadni dio kuće u kojem je smještena jedna od spavaćih soba te istaknuti suteran nad kojim je terasa sa stupcima za pergolu doprinose dinamici volumena ove inače jednostavne kuće. U tlocrtu vile ogleda se

Đorđe Tabaković,
projekt za vilu
Stein, 1939.

Đorđe Tabaković,
design for Villa
Stein, 1939

(Državni arhiv
u Dubrovniku,
Arhivski sabirni
centar Korčula-
Lastovo, Općina
Trpanj / State
Archives in
Dubrovnik,
Korčula-
Lastovo Archival
Collection,
Municipality
of Trpanj
HR-DADU-
SCKL-878)

jednostavnost i funkcionalnost prostora: podjela na servisni trakt i sobe za boravak, logična i laka komunikacija među prostorijama, racionalnost u dimenzijama, povezanost interijera i eksterijera otvorima i terasom, što je u skladu s tada aktualnim gledištima na potrebe življenja suvremenog čovjeka. Također, prozori su većih dimenzija i brojniji na sjevernoj strani prema moru kako bi se iskoristio potencijal parcele.

Vila Stein (sl. 4-6)³¹ jednokatnica je kvadratnog tlocrta. Uz osnovni kubični volumen kuće sa sjeverne i dijelom istočne strane u razini kata pruža se prostrana betonska terasa koju nose masivni zidani kameni stupci, a koja u zoni prizemlja natkriva terasu, odnosno formira trijem.³² Kuća se nalazi na vrtnoj kaskadnoj parceli te od ulice do prizemlja vodi niz pristupnih stubišta i kamenih podzida. Kao i vila Guttman, kuća je smještena na podzidu od bunjastih pravokutnih klesanaca nejednakih dimenzija, slaganih u slobodnom vezu. Pročelja prizemlja i prvog kata od fino su klesanog kamena, također u slobodnom vezu. U podzidu je smještena suterenska prostorija, a iznad nje terasa. Otvori na kući su jednostavni, usječeni

u zid i bez dekorativnih okvira. Središnji kamen iznad otvora oblikovan je kao zaglavni kamen. Vrata suterenske prostorije i prozor smješteni su na sjevernoj fasadi, okrenutoj ulici i moru. Ulaz u kuću nalazi se na istočnoj fasadi. Ulaz je natkriven terasom prvog kata, a vodi u predvorje sa stubište. U sjeverozapadnom dijelu kuće, usmjerenom prema moru, smještena je velika dnevna soba, koja se na nacrtima naziva „hol/trpezarija”. U stražnjem, južnom dijelu kuće smješten je servisni trakt: iz predvorja se ulazi izravno u kuhinju, iz nje u ostavu i prostoriju za boravak posluge. U jugoistočnom kutu prizemlja smješten je mali toalet. Stubište iz predvorja vodi u predsoblje prvog kata. Stubište osvjetljava prozor u obliku okulusa, postavljen na istočnoj fasadi točno između prizemlja i prvog kata. U jugozapadnom uglu prvog kata nalazi se kupaonica. Sjeverni dio zauzimaju dvije velike sobe, svaka sa svojim izlazom na terasu s pogledom na more. Terasa je ogradena jednostavnom metalnom ogradom. Vila ima koso krovšte s prepustom, pokriveno kupom kanalicom. Kao i u slučaju vile Guttman, vila Stein svjedoči o Tabakovićevu nastojanju da postulate moderne

arhitekture poveže s lokalnom građevnom tradicijom. Tlocrt je, kao i kod vile Guttman te ostalih Tabakovićevih obiteljskih kuća tog razdoblja, prije svega funkcionalan, a organiziran i s obzirom na poziciju parcele, kako bi sobe u kojima se boravi imale pogled na more, dok su servisne prostori je na začelju. Dinamiku rastvaranja zidnog plašta također definira orijentacija kuće. Tako su otvori na strani prema moru veći, a na katu su rastvoreni širokim vratima pružajući izlaz na terasu i pogled na Neretvanski kanal. Postavljanjem ulaza u kuću na istočnu stranu, dodatno je omogućeno bolje iskorištavanje vizura za sobe u kojima se boravi. Prema godini nastanka, ali i oblikovnim karakteristikama Tabakovićeve trpanjske vile pripadaju zreloom dobu Tabakovićeva stvaralaštva, koje Vladimir Mitrović definira vremenskim razdobljem od 1932. godine do 1941. godine.³³ Zrelu fazu karakterizira eksperimentalno spajanje moderne arhitekture i regionalne vernakularne arhitekture. Trpanjske vile svojom bezornamentalnom estetikom neupitno pripadaju modernom slogu, dok se prilagodba podneblju ogleda u korištenju građevnog materijala, kamena i kupe kanalice. Iako Tabaković za gradnju koristi kamen, zanimljivo je

da se kod obje vile odlučuje za tzv. češki vez kao način zidanja, tj. upotrebu pravokutnih klesanaca različitih dimenzija u slobodnom vezu. Radi se, zapravo, o načinu zidanja koji nije karakterističan za dubrovačku regiju, gdje prevladava zidanje u pravilnim vodoravnim korševima. Isto bi se moglo ustvrditi i za korištenje krovne strehe, koja nije tipična za stambenu arhitekturu dubrovačkoga kraja. Navedeno ukazuje na slobodnu interpretaciju lokalnih materijala.

Tlocrti vila Guttman i Stein vrlo su srodni ostalim tlocrtima obiteljskih kuća zrele Tabakovićeve faze, koje karakterizira funkcionalnost korištenja prostora te prilagodba rasporeda poziciji parcele naspram ulice ili, u trpanjskom slučaju, vrta i mora kako bi stanovanje osim funkcionalno bilo i maksimalno komforno.

Vile Guttman i Stein jedine su Tabakovićeve građevine izvedene na obali Jadrana. Od Tabakovićevih djela, trpanjske vile dijele određene sličnosti s Turističkim domom Fruška gora, unatoč razlikama u volumenu i namjeni. Projekt za turistički dom na Fruškoj gori zapravo je prvonagrađeno natječajno idejno rješenje Marjana Ivačića koje su razradili i u određenoj mjeri izmijenili Đorđe

5

Vila Stein, situacija fotografirana s ulice Put od vila Villa Stein, view photographed from Put od vila Street (foto / photo: J. Gamilec, 2024.)

6

Lijevo djelomično vila Guttman i desno vila Stein, situacija fotografirana s mora

On the left, partial view of Villa Guttman and, on the right, Villa Stein, photographed from the sea (foto / photo: Dražan Lapić, 2021.)

Tabaković i Oskar Pakvor.³⁴ Ivačićovo rješenje više je na liniji internacionalnog stila moderne arhitekture, dok se izmjene i finalan projekt od njega razlikuju mahom u prilagodbi planinskom okruženju inspirirajući se vernakularnom arhitekturom i podnebljem³⁵ te se sličnosti s trpanjskim vilama ogledaju u tim izmjenama. Suteran je obložen bunjastim kamenom i znatno je širi od volumena prizemlja, čineći prostranu terasu na razini prizemlja. Prostranom terasom dominira red stupaca. Sljedeće zajedničko obilježje trpanjskih vila i planinarskog turističkog doma korištenje je materijala kojim se objekt nastoji uklopiti u podneblje. Na Fruškoj gori su to kamen i opeka, a u Trpnju kamen.

Tri godine prije projekta za vile Guttman i Stein u Trpnju, 1936., Tabaković je projektirao kuću obitelji Rak u Novom Sadu, koju Vladimir Mitrović opisuje kao jedan od „radikalnih primera moderne arhitekture u srpskom graditeljsku prve polovine XX. veka.”³⁶ Sljedeće, 1937. godine, Tabaković projektira kuću Katarine Milić u Sremskim Karlovcima, koja je snažno inspirirana tradicijom „balkanske tradicionalne kuće”,³⁷ s prvim katom kao masivnim erkerom koji se nadvisuje iznad pročelja prizemlja i ulice.³⁸ Dva navedena primjera te trpanjske vile Guttman i Stein svjedoče o različitim oblikovnim pristupima arhitekta Đorđa Tabakovića pri projektiranju građevina namijenjenih individualnom stanovanju unutar svega nekoliko godina, prilagodbama različitim kontekstima, no, vjerojatno, i željama naručitelja.³⁹

Zaključak

Moderna međuratna arhitektura na poluotoku Pelješcu do sada nije sustavno obrađena. Izuzev naselja ljetnikovaca u Trpnju, koje nesumnjivo predstavlja najznačajniju arhitektonsko-urbaniističku cjelinu razdoblja, ovom se korpusu za sada može priključiti tek nekolicina građevina izraženih modernističkih obilježja, poput vile Marija i vile Emilija u Orebiću, te danas pregrađenog hotela Riviera, također u Orebiću.⁴⁰

Vile Guttman i Stein u Trpnju arhitekta Đorđa Tabakovića dio su naselja ljetnikovaca započetog 1937. godine na inicijativu Društva za poljepšanje i pošumljenje Trpnja, a u kojem je do početka Drugog svjetskog rata podignuto ukupno trinaest vila. Iako obje trpanjske vile nesumnjivo pripadaju izrazu moderne međuratne arhitekture, znatno su prilagođene lokalnom kontekstu. Kroz gotovo cijeli Tabakovićev opus može se pratiti nastojanje

arhitekta da njegovi projekti korespondiraju s prostorom u kojem nastaju, spajajući inovativnost međuratne moderne arhitekture s lokalnom tradicijom i kontekstom. Ovo je nastojanje osim kroz arhitektov opus potrebno promatrati i u širem kontekstu europske arhitekture tridesetih godina te brojnih tadašnjih polemika o odnosu moderne arhitekture i graditeljskog nasljeđa. Pitanje je to internacionalnog stila moderne arhitekture koji se oslanja na nadnacionalni karakter dometa industrije i znanosti, naspram nacionalnog i regionalnog karaktera vernakularne arhitekture. U ovom slučaju govorimo o „mediteranskom modernizmu”⁴¹ koji se inspirira lokalnom kulturom i kontekstom Mediterana.⁴²

Govoreći o međuratnoj arhitekturi južnog hrvatskog Jadrana, isti pristup koristi Drago Ibler na amblematskoj vili Robić na Korčuli te arhitekti Mladen Kauzlarić i Stjepan Gomboš na vili Grünwald i kući Mahler na istom otoku, zbog čega je Tomislav Premerl zaključio da „poštivanje iskrenosti arhitektonskog oblika, uključuje ovdje i poštivanje prirodnih materijala, kamena na primjer, koji prestaje biti tradicionalan, koliko i moderna na ovaj način postaje tradicionalna.”⁴³ Iako sa spomenutom popularizacijom turizma u razdoblju između dva svjetska rata nastaje više inicijativa za izgradnju naselja kuća za odmor na Jadrano, ⁴⁴ trpanjsko naselje ljetnikovaca i vile arhitekta Tabakovića koje se tamo nalaze dodirne točke ponajviše imaju s projektom naselja ljetnikovaca na predjelu Križni rat u Hvaru. Naime, u razdoblju 1933. – 1934. godine arhitekt Alfred Albini projektira ansambl vila za tada neizgrađeni predio Križni rat u gradu Hvaru, na istoimenom otoku.⁴⁵ Realizirao je svega dvije vile, koje „u najboljem smislu spajaju moderna i suvremena rješenja i potrebe naručitelja s lokalnom graditeljskom tradicijom uz potpunu uklopljenost i prilagodbu pejzažno prostornim karakteristikama okoliša.”⁴⁶ U Dubrovniku zbog specifičnosti povijesnog supstrata do izričaja posebno dolazi kreativnost autora pri interpretaciji internacionalnog duha arhitekture međuraća i lokalne tradicije građenja,⁴⁷ što je rezultiralo vrlo zanimljivim i raznolikim opusom arhitekture „mediteranskog modernizma”. Slijedom navedenih primjera, trpanjske vile arhitekta Đorđa Tabakovića oblikovanjem se uklapaju u dominantni obrazac prilagodbe osnovnih načela moderne arhitekture regionalnom kontekstu šireg jadranskog područja, ali prije svega njegovog južnog dijela.

Prilagodivši se takvom, u regionalnim okvirima, već uvriježenom načinu, ujedno inzistirajući na visokoj razini funkcionalnosti i prilagodbe potrebama korisnika, arhitekt Tabaković različitom koncepcijom volumena dviju vila te specifičnim oblikovnim detaljima nastoji ostvariti individualni izraz.

Vrijednost ovih vila time je veća što su do danas ostale u svom izvornom obliku i visokom stupnju očuvanosti, a sačuvana je i osnovna projektna dokumentacija.

BILJEŠKE

- 1 Kuće Guttman i Stein u ovom se članku nazivaju vilama, tj. ljetnikovcima prvenstveno zato jer su imale isključivu svrhu povremenog stanovanja, što saznajemo iz sačuvane arhivske dokumentacije. Vidi Državni arhiv u Dubrovniku (dalje: DAD), Arhivski sabirni centar Korčula–Lastovo, Općina Trpanj, HR-DADU-SCKL-878. Također, na originalnim nacrtima arhitekta Tabakovića nazivaju se vilama, a zbog naselja ljetnikovaca je i ulica u kojoj se ono nalazi nazvana Put vila.
- 2 Trpanj se nalazi na sjeverozapadnoj obali poluotoka Pelješca, jedanaest kilometara sjeverozapadno od mjesta Orebić. Naselje Trpanj je prema popisu stanovništva iz 1931. godine imalo 649 stanovnika. Vidi Mirko Korenčić, *Naselja i stanovništvo SR Hrvatske 1857.–1971.* (Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1979.), 225. Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca od 1922. podijeljena je na oblasti. Tom podijelom Trpanj je pripao pod Dubrovačku oblast, ali pod korčulansku upravu. Vidi Ljubo Boban, *Hrvatske granice od 1918. do 1993. godine* (Zagreb: Školska knjiga, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 1995.) 23–24, 27; Marija Benić Penava i Franko Mirošević, *Političke i gospodarske prilike u Dubrovniku i okolici tridesetih godina dvadesetoga stoljeća* (Dubrovnik: Ogranak Matice hrvatske u Dubrovniku, Sveučilište u Dubrovniku, 2019.), 61. Kraljevina Jugoslavija je od 1929. godine podijeljena na banovine, a Trpanj tom podijelom pripada Kotaru Dubrovnik u Zetskoj banovini sa sjedištem u Cetinju. Vidi Boban, *Hrvatske granice od 1918. do 1993. godine*, 30–31; Benić Penava i Mirošević, *Političke i gospodarske prilike u Dubrovniku i okolici tridesetih godina dvadesetoga stoljeća*, 61–62. Od 1939. godine Trpanj je u sastavu novonastale Banovine Hrvatske, pod dubrovačkim kotarom sa sjedištem u Dubrovniku. Vidi Boban, *Hrvatske granice od 1918. do 1993. godine*, 41, 44; Franko Mirošević, „Dubrovnik i dubrovački kotar od Banovine Hrvatske do talijanske reokupacije (od rujna 1939. do rujna 1941.),” *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 53 (2011.): 243.
- 3 Članak je dio šireg istraživanja arhitekture i urbanističkog razvoja Trpnja u 20. stoljeću, a koje uključuje detaljnu obradu geneze i razvoja naselja ljetnikovaca.
- 4 Frano Glavina, *Trpanj – Prošlost, sadašnjost, spomenici* (Turističko društvo Trpanj, 1989.), 67.
- 5 Nebojša Antešević, „Arhitektura modernih turističkih objekata Jugoslavije (1930–1985),” (doktorska disertacija, Univerzitet u Beogradu, 2022.), 132.
- 6 „Nov pravilnik o proglašenju turističkih mesta i naplaćivanju turističkih taksa,” *Vreme*, 18. 12. 1936., 11.
- 7 Prema istoimenoj plaži u uvali na kraju planiranog područja naselja. Danas Put (od) vila.
- 8 Naselje ljetnikovaca urbanistički se znatno razlikuje od drugih dijelova Trpnja, koji su uglavnom nastajali spontano, tipično za mala primorska mjesta – ovisno o geografiji terena, ali i o gospodarskim potrebama stanovništva kao što su specifičnosti ribarstva i poljoprivrede.
- 9 Glavina, *Trpanj*, 67. Besplatnu podjelu parcela uz određene uvjete omogućila je već spomenuta Uredba o unapređenju turizma iz 1936. godine. Vidi Antešević, „Arhitektura,” 133.
- 10 Glavina, *Trpanj*, 29, 67.
- 11 „Rad na vilama lijepo napreduje. Već se grade 4 vile, megju njima i vila vice guvernera Narodne Banke Dr Belina.” Vidi „Pisma naroda,” *Narodna svijest*, 11. 5. 1938., 2.
- 12 Navedimo nekoliko takvih primjera iz naselja na temelju sačuvane arhivske građe: ljetnikovac za Amaliju Korhec iz Starog Bečaja projektirao je Gršić Lj. Lajčo iz Subotice, za Čustović Blanku iz Sarajeva ljetnikovac je projektirao Dušan Grabrijan koji 1930–ih godina radi u Sarajevu, a ljetnikovac

- dr. Junusa Čustovića iz Sarajeva projektirao je sarajevski arhitekt Lavoslav Pavlin. Izvor DAD, HR-DADU-SCKL-878.
- 13 Današnje područje pokrajine Vojvodine od 1922. je u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca bilo podijeljeno na četiri oblasti sa središtima u Vukovaru, Beogradu, Novom Sadu i Smederevu. U Kraljevini Jugoslaviji, od 1929. godine prostor Vojvodine je u sastavu Dunavske banovine. Nakon Travanjskog rata 1941. područje je podijeljeno između Srbije, Mađarske i NDH. Vidi: „Vojvodina,“ u *Hrvatska enciklopedija 11 (Tr–Ž)* (Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2009.), 482.
 - 14 Nagradu dodjeljuje Društvo arhitekata Novog Sada, a ona je „najviše priznanje Društva arhitekata Novog Sada za izuzetan stvaralački i pregalački doprinos u oblasti arhitekture. Nagrada se dodeljuje pojedincima ili autorskim timovima koji deluju u kontinuitetu, za istaknuta i plodotvorna ostvarenja na teritoriji Vojvodine, koja su potvrđena vrednostima vrhunskog dometa i koja su imala u određenom razdoblju progresivni uticaj na dostignuće, razvoj i društvenu ulogu arhitekture.“ Vidi: „Poziv za predlog – Nagrada za arhitekturu Đorđe Tabaković 2023,“ Društvo arhitekata Novog Sada, <https://dans.org.rs/poziv-za-predlog-nagrada-za-arhitekturu-djordje-tabakovic-dans/>, pristupljeno 18. 10. 2024.
 - 15 Vladimir Mitrović, *Arhitekta Đorđe Tabaković (1897–1971)* (Petrovaradin: Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture, 2005.), 28.
 - 16 Mitrović, *Arhitekta Đorđe Tabaković*, 74, 81.
 - 17 Brojni članovi uže i šire obitelji Tabaković bili su umjetnici i arhitekti. Milan Tabaković, Đorđev otac bio je uvaženi arhitekt u mađarskom Aradu, gdje je obitelj tada živjela. Slikar Ivan Tabaković (1898.–1977.), Đorđev brat bio je uvaženi slikar i profesor Akademije primijenjenih umjetnosti u Beogradu. Vidi Mitrović, *Arhitekta Đorđe Tabaković*, 19–22 i Vladimir Simić, „Predgovor,“ u *Ivan i Đorđe Tabaković: Graditelji srpske kulture XX veka*, ur. Lidija Merenik i Aleksandar Kadijević (Novi Sad: Matica srpska, 2018.), 7.
 - 18 Za više o vojvodanskoj kući vidi Vesna B. Lovec, „Tradicionalna vojvodanska kuća, nastanak, razvoj, osnovne karakteristike,“ u *Energetske performanse tradicionalne vojvodanske kuće od naboja* (doktorska disertacija, Univerzitet u Beogradu, 2018.), 25–65.
 - 19 Primjeri oblikovanja spomenutog kao karakterističnog za rano razdoblje Tabakovićevog stvaranja su kuća u Almaškoj ulici (1930.), kuća dr. Vermeša (1930.) i kuća Cvetana Đorđevića (1930.), sve u Novom Sadu. Vidi Mitrović, *Arhitekta Đorđe Tabaković*, 45–50.
 - 20 Primjeri arhitekture internacionalne moderne u zreloj fazi su kuća Petra Dedanskog (1932.) i kuća u ulici dr. Hempta (1935.–1937.), obje u Novom Sadu. Utjecaji narodne i regionalne arhitekture osobito su vidljivi u projektima kuće Katarine Milić (1938.) u Sremskim Karlovcima i stambenoj zgradi Jovanke Milić (1939.) u Novom Sadu. Vidi Mitrović, *Arhitekta Đorđe Tabaković*, 85–87, 89, 93–97.
 - 21 Kao primjere Tabakovićeve poslijeratne djelatnosti valja istaknuti zgradu Vodne zajednice u Bačkoj Palanci (oko 1955.) kao jedno od „posljednjih dela na kojima je primetna inspiracija i zainteresovanost za likovna rešenja arhitektonске problematike“ te hotel „Bačka“ (1959.) u Vrbasu, u kojem „Tabaković pravi vidni iskorak u svom poimanju arhitekture i prostora“. Vidi Mitrović, *Arhitekta Đorđe Tabaković*, 153.
 - 22 Valentina Vuković, „Arhitektura porodičnih kuća Đorđa Tabakovića,“ u *Ivan i Đorđe Tabaković: Graditelji srpske kulture XX veka*, ur. Lidija Merenik i Aleksandar Kadijević (Novi Sad: Matica srpska, 2018.), 209–226.
 - 23 Vuković, „Arhitektura porodičnih kuća,“ 209.
 - 24 Osim građevinske dokumentacije i nacrtu ovih i drugih ljetnikovaca, u Sabirnom centru sačuvani su brojni drugi dokumenti s podacima o investitorima, korespondencija o tijeku izgradnje određenih ljetnikovaca i sl. Vidi DAD, HR-DADU-SCKL-878.
 - 25 Prezime se u različitim izvorima različito navodi: Guttman, Gutmann, Gutman. Ovdje je preuzeto u formi Guttman, kako je navedeno pod imenom investitorice na građevinskoj dozvoli za vilu.
 - 26 Iz arhivske dokumentacije proizlazi da su investitorice vila Jelisaveta Guttman i Ružica Stein najvjerojatnije bile sestre. Također, na temelju dokumentacije o drugim ljetnikovcima u naselju jasno je da se većina investitora međusobno poznavala, a često su bili u pitanju vrlo bliski prijateljski i obiteljski odnosi. Vidi: DAD, HR-DADU-SCKL-878.
 - 27 DAD, HR-DADU-SCKL-878.
 - 28 Na prikazu položajne situacije nacrtano je stubište između dviju vila koje je trebalo povezivati prvi i drugi red parcela „iznad puta“, ali stubište nije realizirano. Takvo stubište realizirano je u drugom dijelu naselja, između prve i druge vile na početku ulice. Vidi DAD, HR-DADU-SCKL-878.
 - 29 Kao investitor u arhivskim dokumentima navedena je Guttman Jelisaveta, djevojački Feldman iz Starog Bečaja u Vojvodini. Na tlocrtu kuće navodi se da je u pitanju „Nacrt vile za g-đu Dezidera Gutmana u Trpnju“. Dezider Guttman bio je trgovac, a Jelisaveta domaćica. Nacrt projekta potpisao je i pečatirao Đorđe Tabaković, a datiran je 28. travnja 1939. Sadrži situaciju na kojoj su ucrtane i vila Guttman i vila Stein s okolnim parcelama i morem. Molba za građevinsku dozvolu datirana je 3. lipnja 1939. Na molbi je naveden inž. Đorđe Tabaković kao autor nacrt, a kao graditelj Fernand Kragić iz Splita. Vidi DAD, HR-DADU-SCKL-878.
 - 30 U tom kontekstu posebno su zanimljive kuća Petra Dedanskog (1932.), kuća porodice Antić (1933.), kuća Andrije Veljkovića (1935.) i kuća porodice Rak (1936.), sve u Novom Sadu. Vidi: Mitrović, *Arhitekta Đorđe Tabaković*, 85, 88, 91, 92.
 - 31 U arhivskim dokumentima kao investitor navedena je Stein Ružica, djevojački Feldman iz Starog Bečaja. Na tlocrtu kuće navodi se da je u pitanju „Nacrt vile za g-đu Josipa Štajna u Trpnju“. Drugi detalji o investitorima nisu poznati. Nacrt projekta potpisao je i pečatirao Đorđe Tabaković kao projektant, građevno poduzeće F. Kragić kao ovlašteni graditelj, a datiran je 28. travnja 1939. Sadrži situaciju na kojoj su ucrtane i vila Guttman i vila Stein s okolnim parcelama i morem. Molba za dozvolu građenja datirana je 3. lipnja 1939. Kao autor nacrt naveden je inž. Đorđe Tabaković, a kao graditelj Fernand Kragić iz Splita. Sačuvana je i građevinska dozvola, izdana 20. lipnja 1939. s uvjetom da se investitor točno drži nacrt i da udaljenost terase ispred kuće ne smije biti manja od 4,5 m od općinskog puta, tj. ulice. U arhivu je sačuvan i dopis koji je graditelj Kragić poslao trpanjskoj upravi, a u kojem se navodi kako „do danas gradj. Odbor nije odlučio ni zado gradjevni pravac za ulične zidove vila gg. Gutman i Štajn.“ Datum na dopisu je 14. veljače 1940. Također je sačuvan projekt za uličnu ogradu graditelja Kragića, izrađen u Splitu i datiran sa 6. studenim 1940. Vidi DAD, HR-DADU-SCKL-878.
 - 32 Trijem kuće natkriven terasom na gornjoj etaži i prozorski otvor u obliku okulusa koji se nalazi na zidu ulaznog hodnika podsjećaju na zanimljivo rješenje ulaznog stubišta na vili braće Dragan u Zrenjaninu, za koju postoje naznake da bi mogla biti Tabakovićovo djelo. Naime, vila braće Dragan izgrađena je 1936. godine i sadrži visoko ulazno stubište s okulusom, natkriveno terasom. Argumenti za

- i protiv atribucije ove vile Tabakoviću iznose se u članku „Projektantski opus arhitekta Đorđa (Đurice) Tabakovića u Zrenjaninu”. Usporedba s vilom Stein stoga bi bila novi argument koji ide u prilog atribuciji vile braće Dragan Đorđu Tabakoviću. Vidi Bojan Kojičić, Vesna Karavida, “Projektantski opus arhitekta Đorđa (Đurice) Tabakovića u Zrenjaninu,” u *Ivan i Đorđe Tabaković: Graditelji srpske kulture XX veka*, ur. Lidija Merenik i Aleksandar Kadijević (Novi Sad: Matica srpska, 2018.), 242–243.
- 33 Mitrović, *Arhitekta Đorđe Tabaković*, 227.
- 34 Arhitekti Tabaković i Pakvor bili su članovi građevinskog odbora Društva Fruška gora. Natječaj turističkog udruženja Fruška gora za izradu projekta zgrade Turističkog doma na Iriškom vencu raspisan je 1932. godine. Vidi Antešević, „Arhitektura,” 147.
- 35 Antešević, „Arhitektura,” 148.
- 36 Mitrović, *Arhitekta Đorđe Tabaković*, 92.
- 37 Idejom „bakanske tradicionalne kuće” i njezinom implementacijom u suvremenu produkciju bave se brojni arhitekti naročito područja Srbije i Bosne i Hercegovine tijekom tridesetih godina 20. stoljeća. Vidi Vladana Putnik, “Influence of the Ottoman Architecture on the Aesthetics of Folklorism in Serbian Architecture,” u *Common Culture and Particular Identities: Christians, Jews and Muslims in the Ottoman Balkans*, ur. Eliezer Papo i Nenad Makuljević (Ben-Gurion University of the Negev, 2013.), 265–276; Renata Jadrešin Milić, „Aleksandar Deroko: Between tradition and modernity,” *SAJ – Serbian Architectural Journal* 11 (2019.): 157–190.
- 38 Mitrović, *Arhitekta Đorđe Tabaković*, 95.
- 39 „Projektujući različite objekte, Tabaković je u svakom od segmenata graditeljske prakse pokazao zadivljujuću većinu da pomiri želje investitora, često ključne za završni izgled objekta, svoje visoke arhitektonske standarde ali i graditeljsku tradiciju gradova u kojima podiže svoja dela”. Vidi: Mitrović, *Arhitekta Đorđe Tabaković*, 196.
- 40 Od potonjih, tek je vila Emilija znanstveno obrađena i atribuirana arhitektu Milanu Zlokoviću. Vidi Aleksandar Kadijević, „Arhitektonski opus Milana Zlokovića u Hrvatskoj između dva svjetska rata,” u *Prostor* 28, 2 (60) (2022.): 284–299.
- 41 Jean-Francois Lejeune i Michelangelo Sabatino, „North versus South,” u *Modern Architecture and the Mediterranean: Vernacular Dialogues and Contested Identities*, ur. Jean-Francois Lejeune i Michelangelo Sabatino (Routledge, 2010.), 6.
- 42 Teme suodnosa međuratne internacionalne moderne i vernakularne arhitekture na razini povijesti europske arhitekture detaljno su obrađene u brojnim publikacijama. Vidi Lejeune i Sabatino, *Modern Architecture and the Mediterranean*; Vincent B. Canizaro, ur., *Architectural Regionalism: Collected Writings on Place, Identity, Modernity and Tradition* (Princeton Architectural Press, 2007.). Polemike o modernoj arhitekturi na obali Jadrana također su detaljno obrađene u više navrata. Konkretno, za međuratnu arhitekturu u Hrvatskoj vidi Duško Kečkemet, „Moderna arhitektura u Dalmaciji,” *Arhitektura* 30, 156–157 (1976.): 65–79; Antun Baće, „Međuratna arhitektura Dubrovnika i nasljeđe Mediterana,” u *Razmjena umjetničkih iskustava u jadranskome bazenu – zbornik Dana Cvita Fiskovića VI*, ur. Predrag Marković i Jasenka Gudelj (Zagreb: FF Press, 2016.); Darja Radović-Mahečić, „Ljetnikovci i vile između dva svjetska rata – i avangarda i tradicija,” u *Zbornik rado-va međunarodnog znanstveno – stručnog skupa Dvorci i ljetnikovci – kulturno nasljeđe kao pokretač gospodarskog razvoja*, ur. Mladen Obad Šćitaroci (Zagreb: Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2006.), 351–361.
- 43 Tomislav Premerl, „Moderna na Korčuli: četiri vile ladanjske arhitekture,” u *Godišnjak grada Korčule* 7, ur. Alena Fazinić (Korčula: Gradski muzej Korčula, 2002.), 260.
- 44 Posebno je zanimljiv projekt Društva Jadranska straža da u mjestu Strožanac kraj Splita izgradi naselje „priuštivih” kuća za odmor. Arhitekt Lavoslav Horvat projektirao je za naselje četiri tipa kuća, koje su trebale biti izgrađene od kamena i okružene zelenilom. Predviđene dimenzije najvećeg tipa kuće su bile svega 8,2 × 5,9 m. Vidi Antešević, „Arhitektura,” 134–135.
- 45 Darja Radović Mahečić, „Vile za odmor Križni rat – Hvar,” u *Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930–ih*, ur. Darja Radović Mahečić (Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2007.), 255–257.
- 46 Dejanira Burmas Domančić, „Ladanjska arhitektura u Hvaru u razdoblju između dva rata,” *Prilozi povijesti otoka Hvara* XIV, 1 (2019.): 255.
- 47 Za razliku od spomenutih mahom pojedinačnih ostvarenja na Korčuli i Hvaru, međuratna arhitektura Dubrovnika i njegove okolice detaljno je znanstveno i stručno obrađena, te se brojačano radi o značajnom korpusu. Vidi: Antun Baće, *Arhitektura Dubrovnika između dva svjetska rata* (Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Artresor, 2023.), 465–468.

REFERENCES

- Antešević, Nebojša. "Arhitektura modernih turističkih objekata Jugoslavije (1930–1985)." PhD diss., University of Belgrade, 2022.
- Baće, Antun. *Arhitektura Dubrovnika između dva svjetska rata*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Artresor, 2023.
- Baće, Antun. "Međuratna arhitektura Dubrovnika i nasljeđe Mediterana". In *Razmjena umjetničkih iskustava u jadranskome bazenu – zbornik Dana Cvita Fiskovića VI*, edited by Predrag Marković and Jasenka Gudelj. Zagreb: FF Press, 2016.
- Benić Penava, Marija and Franko Mirošević. *Političke i gospodarske prilike u Dubrovniku i okolici tridesetih godina dvadesetoga stoljeća*. Dubrovnik: Ogranak Matice hrvatske u Dubrovniku, Sveučilište u Dubrovniku, 2019.
- Boban, Ljubo. *Hrvatske granice od 1918. do 1993. godine*. Zagreb: Školska knjiga, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 1995.
- Burmas Domančić, Dejanira. "Ladanjska arhitektura u Hvaru u razdoblju između dva rata." *Prilozi povijesti otoka Hvara XIV*, 1 (2019): 249–268.
- Canizaro, Vincent B., ed. *Architectural Regionalism: Collected Writings on Place, Identity, Modernity and Tradition*. Princeton Architectural Press, 2007.
- Društvo arhitekata Novog Sada. "Poziv za predlog – Nagrada za arhitekturu Đorđe Tabaković 2023". Accessed October 18, 2024. <https://dans.org.rs/poziv-za-predlog-nagrada-za-arhitekturu-djordje-tabakovic-dans/>.
- Glavina, Frano. *Trpanj – Prošlost, sadašnjost, spomenici*. Turističko društvo Trpanj, 1989.
- "Vojvodina." In *Hrvatska enciklopedija 11 (Tr–Ž)*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2009.
- Jadrešin Milić, Renata. "Aleksandar Deroko: Between tradition and modernity." *SAJ – Serbian Architectural Journal* 11, 1 (2019): 157–190.
- Kadijević, Aleksandar. "Arhitektonski opus Milana Zlokovića u Hrvatskoj između dva svjetska rata." *Prostor* 28, 2 (60) (2020): 284–99.
- Kečkemet, Duško. "Moderna arhitektura u Dalmaciji." *Arhitektura* 30, 156–157 (1976): 65–79.
- Kojičić, Bojan and Vesna Karavida. "Projektantski opus arhitekta Đorđa (Đurice) Tabakovića u Zrenjaninu." In *Ivan i Đorđe Tabaković: Graditelji srpske kulture XX veka*, edited by Lidija Merenik and Aleksandar Kadijević. Novi Sad: Matica srpska, 2018.
- Korenčić, Mirko. *Naselja i stanovništvo SR Hrvatske 1857.–1971*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1979.
- Lejeune, Jean-Francois and Michelangelo Sabatino, eds. *Modern Architecture and the Mediterranean: Vernacular Dialogues and Contested Identities*. Routledge, 2010.
- Lovec, Vesna B. "Energetske performanse tradicionalne vojvodanske kuće od naboja." PhD diss., University of Belgrade, 2018.
- "Nov pravilnik o proglašenju turističkih mesta i naplaćivanju turističkih taksa." *Vreme*, December 18, 1936.
- Mirošević, Franko. "Dubrovnik i dubrovački kotar od Banovine Hrvatske do talijanske reokupacije (od rujna 1939. do rujna 1941.)." *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 53 (2011): 243–279.
- Mitrović, Vladimir. *Arhitektura Đorđe Tabaković (1897–1971)*. Petrovaradin: Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture, 2005.
- "Pisma naroda." *Narodna svijest*, May 11, 1938.
- Putnik, Vladana. "Influence of the Ottoman Architecture on the Aesthetics of Folklorism in Serbian Architecture." In *Common Culture and Particular Identities: Christians, Jews and Muslims in the Ottoman Balkans*, edited by Eliezer
- Papo and Nenad Makuljević, 265–276. *El Prezente: Studies in Sephardic Culture*, vol. 7 / *Menorah: Collection of Papers*, vol. 3. Ben-Gurion University of the Negev, 2013.
- Premierl, Tomislav. "Moderna na Korčuli: četiri vile ladanjske arhitekture." In *Godišnjak grada Korčule 7*, edited by Alena Fazinić. Korčula: Gradski muzej Korčula, 2002.
- Radović–Mahečić, Darja. "Ljetnikovci i vile između dva svjetska rata – i avangarda i tradicija." In *Zbornik radova međunarodnog znanstveno – stručnog skupa Dvorci i ljetnikovci – kulturno nasljeđe kao pokretač gospodarskog razvoja*, edited by Mladen Obad Šćitaroci. Zagreb: Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2006.
- Radović Mahečić, Darja. "Vile za odmor Križni rat – Hvar." In *Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930–ih*, edited by Darja Radović Mahečić. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2007.
- Simić, Vladimir. "Predgovor." In *Ivan i Đorđe Tabaković: Graditelji srpske kulture XX veka*, edited by Lidija Merenik and Aleksandar Kadijević. Novi Sad: Matica srpska, 2018.
- Vuković, Valentina. "Arhitektura porodičnih kuća Đorđa Tabakovića." In *Ivan i Đorđe Tabaković: Graditelji srpske kulture XX veka*, edited by Lidija Merenik and Aleksandar Kadijević. Beograd: Novi Sad, 2018. [In Serbian cyrillic]

SUMMARY

Two Summer Villas by Đorđe Tabaković in Trpanj on the Pelješac Peninsula

This paper examines two villas designed in 1939 by the Novi Sad-based architect Đorđe Tabaković (Arad, 1897 – Novi Sad, 1971), built in the coastal town of Trpanj on the Pelješac Peninsula. Although Tabaković is recognized as one of the leading interwar architects in Vojvodina, these two houses – Villa Guttman and Villa Stein – have not been previously attributed to him. By contextualizing the villas within the mature phase of Tabaković's oeuvre and the broader architectural developments on the southern Adriatic coast during the 1930s, the paper explores how modernist principles were integrated with regional building traditions. The villas are part of a planned summer residence settlement initiated by the local society in Trpanj in 1937. Built just before WWII, the settlement represents an overlooked yet significant example of interwar architectural and urban planning in Dalmatia. Based on original architectural drawings and archival documentation, the paper presents the first scholarly attribution of the villas to Tabaković. It also examines how their form, material choices, and spatial organization reflect both the influence of international modernism and architectural regionalism. As the only known works by Tabaković on the Adriatic coast, these villas enrich our understanding of his architectural versatility and contribute to the broader narrative of modern architecture in interwar Croatia.

JANA GAMILEC, povjesničarka umjetnosti. Autorica je više stručnih tekstova i izložbi. Interesi su joj arhitektura i urbanizam 20. stoljeća te inovativni i interdisciplinarni pristupi očuvanju kulturne baštine. Trenutno istražuje urbanistički razvoj i arhitekturu mjesta Trpanj na poluotoku Pelješcu u 20. stoljeću.

JANA GAMILEC is an art historian and the author of several professional articles and exhibitions. Her interests include 20th-century architecture and urban planning, as well as innovative and interdisciplinary approaches to cultural heritage preservation. She is currently researching the urban development and architecture of the town of Trpanj on the Pelješac Peninsula in the 20th century.